

ریسک یا خطر

2

- ریسک دلیل وجود بیمه است.
- بدون ریسک بیمه معنا و مفهوم ندارد.
- ریسک شکل‌های مختلفی دارد.
- ریسک یک جنبه و نتیجه ثابت دارد.
- ریسک: بد – نامطلوب و ناخوشایند است.
- شانس: خوب، مثبت، خوشایند، مطلوب و سودآور است.
- همراه ریسک و شانس، اتفاقی بودن و عدم اطمینان وجود دارد. (نتایج حادثه را نمی‌توان از قبل پیش‌بینی کرد).

ریسک یا خطر

3

انواع حادثه:

1. حادثه‌های قابل پیش‌بینی با خسارت:
  - ✓ بیمه معنا ندارد و نمی‌توان بیمه‌نامه برای آنها صادر کرد.
  - ✓ اگر مطمئن باشیم که حادثه بد و ناخوشایند حتما رخ می‌دهد و خسارت اتفاق می‌افتد، اگر برای آن بیمه درخواست شود، شرکت بیمه چون وقوع خسارت را از قبل حتمی می‌داند، اقدام به بیمه کردن آن نمی‌کند. اگر حاضر به بیمه کردن شود حق بیمه بسیار بالا خواهد بود، که برای بیمه‌گذار مرقون به صرفه نیست.

2. حادثه‌ها با نتایج مثبت:

- ✓ دور ریختن حق بیمه است. حتی اگر حق بیمه کم باشد.

دانش و فن بیمه در واقع تعریف دقیق واژه‌های ریسک و شانس است.

ریسک یا خطر

4

□ ریسک:

معنی لغوی ریسک یعنی احتمال خطر.

□ از منظر بیمه:

ریسک یعنی واقعه‌ای که در زمانی در آینده، احتمال وقوع داشته باشد و مهم‌تر اینکه بتوان درجه احتمال آن را محاسبه کرد.

□ تعریف حقوقی ریسک:

رویداد احتمالی، که زمان وقوع آن نامعلوم است و تحقق آن بستگی به میل و اراده دو طرف قرارداد نداشته باشد.

ریسک یا خطر

5

□ هر ریسکی سه ویژگی بیمه‌ای دارد:

- (1) احتمالی بودن (خطری که محتمل باشد و امکان بروزش ° یا ۱ نباشد).
- (2) غیر ارادی بودن (بیمه‌گر و بیمه‌گذار هیچکدام در تحقق ریسک دخالتی ندارند).
- (3) زیان مادی (اتفاق‌هایی **مخاطره** نامیده می‌شوند که زیان (مال یا جانی) در پی داشته باشند).

ریسک یا خطر

6

□ ویژگی‌های ریسک بیمه شده:

- (1) پراکندگی:
از نظر جغرافیایی.
- (2) تشابه:
خطرهایی که بیمه می‌شوند قابل طبقه‌بندی باشند و این طبقه‌بندی مشخص می‌کند که چه مقدار حق بیمه بگیریم.
- (3) تناوب:
تناوب، خطر اتفاقی و احتمالی بودن آن را نشان می‌دهد بطوریکه در گذشته بصورت اتفاقی افتاده باشد و در آینده احتمالی باشد.

انواع ریسک

7

- (1) ریسک خالص یا ایستا
دو حالت دارند (مورد بیمه، در صورت وقوع ریسک یا زیان می‌بیند یا زیان نمی‌بیند).
- (2) ریسک‌های سوداگرانه یا پویا
  1. سود
  2. زیان
  3. سربه‌سر
- (3) ریسک‌های خاص
در صورت وقوع حادثه بیمه‌گر خسارت کمتری می‌پردازد.
- (4) ریسک‌های عام
اتفاقاتی مثل جنگ یا حمله ملخ به مزارع کشاورزی که در این نوع بیمه دولت باید حتماً حمایت کند.

ریسک خالص یا ایستا

8

- ❖ در این ریسک دو حالت ممکن است رخ دهد.
  - ✓ مورد بیمه در صورت وقوع ریسک یا زیان می‌بیند یا زیان نمی‌بیند.
  - ✓ خسارت و انهدام یک ساختمان بر اثر حادثه آتش‌سوزی، مثال مناسبی برای ریسک خالص است که در نتیجه آن دو حالت امکان دارد که رخ دهد.
    - (1) ساختمان یا دچار آتش‌سوزی می‌شود و خسارت می‌بیند.
    - (2) یا اینکه سالم می‌ماند و آتش‌سوزی در آن رخ نمی‌دهد.
- ❖ از خصوصیات این‌گونه ریسک‌ها داشتن دو حالت **زیان و عدم زیان** است که مالک آن در دو وضعیت می‌تواند قرار گیرد، یا ساختمان سالم می‌ماند و در وضعیت قبلی آن تغییری حاصل نمی‌شود یا اینکه ساختمان بر اثر آتش‌سوزی منهدم و وضعیتش بدتر از سابق می‌شود.
- ❖ به عبارت دیگر، ریسکی که در آن فقط دو گزینه **خسارت یا فقدان خسارت** وجود دارد.
  - ✓ امکان خسارت دیدن اموال افراد، مرگ نابهنگام، حوادث ناگوار شغلی، مخارج سرسام‌آور درمانی و ...

ریسک‌های سوداگرانه یا پویا

9

- ❖ وضعیت بازرگانی که کالا را بصورت عمده می‌خرد و آن را با قیمتی بالاتر به تاجران خرده‌پا می‌فروشد و امیدوار است که از تجارت خود سودی عایدش شود. کار تاجر سوداگرانه است.
- ❖ اگر این تاجر جنسی را به ۱۰۰ تومان بخرد و امیدوار باشد که آن را به ۱۲۵ تومان بفروشد و از این سرمایه‌گذاری خود ۲۵ تومان سود ببرد این نوع ریسک، **ریسک سوداگرانه یا پویا** است.
- ❖ اگر این تاجر جنسی را به جای رقمی بالاتر از ۱۰۰ تومان به زیر قیمت خرید خود، بفروشد به جای سود مورد انتظار، **زیان** خواهد کرد.

❖ لذا این‌گونه ریسک‌ها می‌توانند سه حالت داشته باشند:

1. سود
2. زیان
3. عدم سود (سربه‌سر)

- ✓ ریسک‌های سوداگرانه، ریسک‌های مطلوب بیمه‌ای نیستند.
- ✓ قمار بازی - شرط بندی روی اسب‌های مسابقه - سرمایه‌گذاری در املاک و مستغلات - هرگونه سرمایه‌گذاری که سود قطعی در آن وجود ندارد.

ریسک‌های خاص

10

- ❖ ریسک‌هایی هستند که مشخصاً روی شخص یا هم‌زمان بر گروه کوچکی اثر نامطلوب می‌گذارند.
- ❖ مثال:
  - ❖ یک خانواده که می‌توان آن را گروه نسبتاً کوچکی دانست.
  - ❖ گروه چند صد نفری مسافر که با هواپیما سفر می‌کنند تشکیل یک ریسک خاص را می‌دهند.
- ❖ ریسک‌های خاص نیز ممکن است خسارت‌های بزرگی را باعث شوند، ولی عموماً خسارت‌های ناشی از این‌گونه حوادث در حدی هستند که صنعت بیمه می‌تواند تعهد جبران خسارت‌های ناشی از این‌گونه حوادث را بیمه کند و به عهده بگیرد.
- ✓ در صورت وقوع حادثه بیمه‌گر خسارت کمتری می‌پردازد.
- ✓ خسارت‌هایی که فقط بر اشخاص معدودی اثر گذاشته، و بر کل جامعه تأثیری ندارد.
- ✓ سرقت اتومبیل - دزدی بانک - آتش سوزی منزل ...

ریسک‌های عام

11

❖ ریسک‌هایی هستند که در صورت تحقق، اثر نامطلوبی روی گروه کثیری از مردم می‌گذارند که حتی گاهی اوقات، کل جمعیت یک کشور را متأثر می‌سازند.

❖ مثال:

- ❖ زلزله و جنگ و سایر حوادث فاجعه‌آمیز.
- ❖ از آنجائیکه این‌گونه حوادث، گروه کثیری از مردم را دربر می‌گیرد، برای حل این مشکل اغلب دولت‌ها و سازمان‌های بین‌المللی دست به کار می‌شوند و چاره‌اندیشی می‌کنند.
- ❖ ریسک‌هایی که بر کل افراد جامعه یا تعداد زیادی اثر می‌گذارند. در بیشتر موارد ناشی از پدیده‌های اقتصادی، اجتماعی و سیاسی است.

- ✓ نمونه ریسک عام ناشی از عوامل انسانی شامل: تورم سریع، بیکاری دوره ای، جنگ و ...
- ✓ نمونه دیگر که نتیجه ریسک های طبیعی است همچون طوفان، گردباد، زمین لرزه، سیل و ...

ریسک

12

❖ چهار نوع ریسکی را که به آن‌ها اشاره شد، می‌توان به دو زوج ریسک تقسیم کرد.

(1) ریسک خالص و ریسک سوداگرانه

نتایجی که تولید می‌کنند بصورت:

- ✓ زیان یا عدم زیان برای ریسک خالص،
- ✓ زیان/عدم زیان / سود برای ریسک سوداگرانه است.

(2) ریسک‌های عام و ریسک‌های خاص

- ✓ در صورتی که ریسک عام باشد نتیجه نامطلوب روی گروه کثیری از مردم دارد.
- ✓ در صورتی که ریسک خاص باشد اثر نامطلوب روی یک فرد یا گروه کوچکی از مردم دارد.

- ❑ دو نوع ریسک خالص و خاص ریسک‌های مناسب برای بیمه هستند و بیمه شدنی می‌باشند.
- ❑ ریسک‌های سوداگرانه و عام ریسک‌های مطلوب بیمه‌ای نیستند.

واکنش به ریسک

13

□ در خصوص مقابله و رفتار با ریسک، هر شخص می‌تواند خود تصمیم بگیرد که چطور با آن روبه‌رو شود.

✓ مثلاً ریسک مرگ (که ممکن است برای بسیاری از مردم، یک ریسک ترسناک باشد. البته این ریسک یک ریسک اجتناب ناپذیر است و عاقبت اتفاق خواهد افتاد و فقط زمان آن مشخص نیست).

□ واکنش در برابر ریسک از یک منطقه به منطقه دیگر و از یک کشور به کشور دیگر متفاوت و به ارزش‌های فرهنگی جامعه وابسته است.

✓ چند نمونه از این ارزش‌ها عبارتند از:

- منزلت شخصی
- آزادی‌های فردی
- اعتماد به نفس
- اهمیت دادن به موفقیت

تمام موارد بالا عواملی هستند که روی تصمیم شخص برای خرید بیمه‌نامه تأثیر می‌گذارند.

ریسک یا خطر

14

□ مدیریت ریسک:

تکنیک‌های کاهش ریسک بنام تکنیک‌های مدیریت ریسک معروف می‌باشند و چنین تعریف می‌شود: کلیه تلاش‌هایی که برای تغییر و کاهش ریسک پذیری خطر، که پتانسیل خسارت را کاهش دهد تکنیک مدیریت ریسک می‌گویند.

□ هفت نوع برخورد و رفتار با ریسک امکان‌پذیر است که عبارتند از:

- (1) نگهداری
- (2) گریز
- (3) اجتناب
- (4) کاهش
  - ✓ پیشگیری
  - ✓ تأمین و حفاظت
- (5) انتقال
- (6) ترکیب
- (7) خنثی‌سازی

برخورد و رفتار با ریسک

15

(1) نگهداری:

- این حالت، وضعیت ریسکی است که شخص آن را به دیگری منتقل نمی‌کند و برای خود نگه می‌دارد.
- معقولانه‌ترین نحوه برخورد با ریسک در این حالت آن است که نگهدارنده ریسک **زمان کافی** داشته باشد تا ذخایری برای جبران خسارت‌های احتمالی در نظر بگیرد که این حالت را **خود بیمه‌گری** نیز می‌گویند.

(2) گریز:

- این روش از تکنیک‌های مدیریت ریسک محسوب نمی‌شود.
- شامل حالت کوتاهی و قصور از ایفای تعهدات مقرر است که روشی برای اجتناب از قبول مسئولیت‌ها می‌باشد و همچنین در جاییکه با موفقیت همراه باشد، عاملی جهت **کاهش زیان** است.
- ✓ برای مثال: وضعیتی را می‌توان در نظر گرفت که مذاکره برای پرداخت بخشی از زیان وارده انجام می‌گیرد.
- مهمترین نقش این حالت در مورد **ورشکستگی** به وجود می‌آید.

برخورد و رفتار با ریسک

16

(3) اجتناب:

- حالتی است که شخص یا شرکتی برای اجتناب از درگیری با ریسک، فعالیت و اجرای امور خاصی را ترک می‌کند و انجام نمی‌دهد.
- ✓ به عنوان مثال کارخانه تولید کننده اتومبیل که برای اجتناب از مسئولیت‌های ناشی از تولید و استفاده اتومبیل، تولید آن را متوقف می‌کند
- ✓ یا اینکه دارنده اتومبیلی برای جلوگیری از ریسک داشتن اتومبیل، آن را می‌فروشد.
- اجتناب از ریسک همیشه راه حل معقول و مناسبی نیست ولی در موقعیت‌هایی، شخص حق انتخاب دارد که یا از ریسک اجتناب کند یا اینکه آن را بپذیرد.

برخورد و رفتار با ریسک

17

(4) کاهش:

- پیشگیری: حالتی است که اقدام‌های ایمنی لازم برای کاهش احتمال بروز خطر انجام می‌گیرد.
  - مانند استفاده از درب‌های ضد حریق، اعلام‌کننده‌ها برای خطر دزدی، پوشش و حفاظ شیشه‌ها و سایر اقدام‌های ایمنی.
- حفاظت و تأمین: اقدام‌های ایمنی است که بی‌درنگ برای کاهش خسارت و زیان وارده بعد از وقوع حادثه انجام می‌پذیرد.
  - مانند وجود خاموش‌کننده‌ها، شیرهای آتش‌نشانی، ماشین‌های آب‌پاش، گارد آتش‌نشانی.
  - محدودیت مسئولیت نیز یکی از ابزارهای کاهش ریسک به شمار می‌رود که شامل محدودیت مسئولیت سهامداران مؤسسه‌های بازرگانی یا محدودیت مسئولیت قانونی هتل‌داران و خطوط هواپیمایی است.

برخورد و رفتار با ریسک

18

(5) انتقال:

- انتقال ریسک به منظور کاهش اضطراب در مقابل ریسک انجام می‌گیرد.
- در این حالت کل زیان و خسارت ناشی از ریسک یا دست‌کم بخش عمده آن به دیگری منتقل می‌شود.
  - مثال: بهترین مثال در این مورد بیمه است. که بیمه‌گر در صورت وقوع حادثه به جای بیمه‌گذار قرار می‌گیرد و بار خسارت را به دوش می‌کشد. بیمه‌گر، مسئولیت تغییر، تعویض، جایگزینی و پرداخت خسارت را به جای بیمه‌گذار متقبل می‌شود.

(6) ترکیب:

- به ریسک‌های گروهی اطلاق می‌شود که روش‌های معتدل کردن آن‌ها را، **تکنیک‌های ترکیبی** می‌گویند و می‌تواند ارزشمند و مفید باشد.
- به عنوان مثال گروهی از شرکت‌ها که ریسک ناشی از رقابت دارند و اقدام گروهی برای مقابله با ریسک گروهی می‌کنند.

برخورد و رفتار با ریسک

19

(7) خنثی سازی:

□ حالتی که شخص برای کاهش ریسک، اقدام به انجام معاملات جبرانی در مقابل دیگری می‌کند.

■ برای مثال: خریدار پیش‌بینی می‌کند که در آینده قیمت‌ها افزایش خواهد یافت. لذا امروز اقدام به بستن قرارداد با فروشنده‌ای می‌کند که فردا جنس را تحویل خواهد داد (البته با فروشنده‌ای که چنین پیش‌بینی را نکرده است).

□ حالت خنثی‌سازی و جبرانی از روش‌های کاهش خطر است.

■ همانند مثال ذکر شده، که از نظر خریدار، براساس پیش‌بینی قبلی وی، افزایش قیمت مطلوب است و از دیدگاه فروشنده که کالا را پیش‌فروش کرده نامطلوب.

ریسک یا خطر

20

□ مدیریت ریسک:

تکنیک‌های کاهش ریسک بنام تکنیک‌های مدیریت ریسک معروفند و عبارت از تمام تلاش‌هایی که برای تغییر و کاهش ریسک‌پذیری خطر، پتانسیل خسارت را کاهش دهند.

□ واکنش ریسک:

- (1) اجتناب از ریسک (رانندگی با وجود خطر تصادف)
- (2) تقلیل ریسک (احتیاط رعایت موارد ایمنی- پیشگیری و اقدامات قبل از وقوع حادثه)
- (3) قبول ریسک (قبول و جبران ریسک بوسیله خود بیمه‌گری و ایجاد صندوق‌های تعاون)
- (4) انتقال ریسک (واگذاری جبران ریسک به بیمه‌گر)